

Meer immigratie = minder solidariteit?

Steeds meer en meer nieuwkomers maken van Europa hun thuis. Maar betekent meer 'vreemden' ook minder solidariteit? Is immigratie een bedreiging voor de Europese welvaartsstaten?

Welvaartsstaat

Solidariteit is een mooi woord, maar wat betekent het eigenlijk? In zijn letterlijke betekenis is het steun bieden aan iemand waarmee men zich verbonden voelt. Maar voor ons Europeanen is het veel meer dan dat. Sinds de 19de eeuw ontwikkelde wij systemen van solidariteit waarmee wij wensen zorg te dragen voor elkaar. Pensioenen voor ouderen, uitkeringen voor zieken en werklozen, een gemeenschappelijke ziekteverzekering voor iedereen en gesubsidieerd onderwijs; dit zijn slechts een paar van de vele sociale programma's die samen de welvaartsstaat worden genoemd. Deze welvaartsstaat werkt volgens het principe dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dienen te dragen en vormt een vangnet voor wanneer iemand het financieel moeilijk heeft. Heel dit systeem van nationale solidariteit is gebaseerd op een gevoel van verbondenheid onder de bevolking.

Immigratie

U heeft ongetwijfeld gehoord dat Europa momenteel te kampen heeft met een vluchtelingencrisis. Volgens de Verenigde Naties zullen alleen al in 2015 en 2016 bijna anderhalf miljoen vluchtelingen Europa via de Middellandse Zee bereiken. Velen van hun ontvluchten oorlog en armoede in eigen land en zijn op zoek naar een beter leven. Dagelijks toont de media ons taferelen van duizenden vluchtelingen die wanhopig proberen om de Europese Unie te betreden. Grootschalige immigratie is echter geen recent fenomeen, maar bestaat al tientallen jaren. Bovendien lijkt ze in de toekomst nog te zullen toenemen. De Europese bevolking verandert dan ook geleidelijk aan van een homogene en uitsluitend blanke bevolking naar een multiculturele samenleving met een grote verscheidenheid aan etniciteiten. Men noemt dit etnische diversiteit en het is deze transformatie die sommigen zorgen baart.

Foto: Agence France-Presse/Getty Images

Vreemden

De bezorgden zien drie mogelijke mechanismen waarop immigratie de welvaartsstaat kan bedreigen. De eerste schuilt in de bevinding van sommige onderzoekers dat wij meer solidariteit vertonen met mensen die op ons lijken. Fysieke gelijkenis en een gedeelde cultuur zouden wel eens noodzakelijk kunnen zijn voor nationale solidariteit. Wanneer er zich teveel 'vreemden' tussen ons bevinden, zou ons samenhorigheidsgevoel verdwijnen en daarmee ook onze solidariteit. Een tweede mechanisme heeft betrekking op de arbeidersbeweging. Deze beweging is altijd al de grote verdediger van de welvaartsstaat geweest. Maar aangezien immigranten vaak lager opgeleid zijn dan de autochtone bevolking, is het de arbeidersklasse die het snelst zal veranderen door het toenemend aantal allochtone werkkrachten. Het is dus mogelijk dat immigratie de arbeidersbeweging zal verdelen op basis van etniciteit waardoor de welvaartsstaat zijn grote verdediger verliest.

Politieke partijen

Het derde en laatste mechanisme brengt politieke partijen in het spel. Volgens deze theorie leidt immigratie niet automatisch tot een daling in solidariteit, maar zijn bepaalde politieke partijen hiervoor verantwoordelijk. Sommige partijen zijn immers geen voorstander van een uitgebreide welvaartsstaat en zouden deze graag zien verkleinen. Om hun doel te bereiken zouden zij de anti-immigratiegevoelens kunnen gebruiken om anti-welvaartsstaatgevoelens te creëren.

Onderzoek

In deze masterproef wordt onderzocht of er waarheid schuilt in de zogenaamde immigratiedreiging door na te gaan of er een verband bestaat tussen het niveau van etnische diversiteit en de mate van steun die burgers hebben voor de welvaartsstaat. Hiervoor werd data van de European Social Survey gebruikt. Dit is een grote enquête die in zowat alle Europese landen wordt afgenomen en waarin onder andere wordt gepeild naar de mate van welvaartsstaatsteun. Om zo grondig mogelijk te werk te gaan, werden burgers uit negentien verschillende landen onderzocht en werd immigratie op vier verschillende manieren gemeten. Omdat eerder onderzoek heeft aangetoond dat er verschillende dimensies van welvaartsstaatsteun bestaan, werd er een onderscheid gemaakt tussen drie verschillende dimensies. Het is immers mogelijk dat immigratie wel een invloed heeft op één bepaalde dimensie, maar niet op een andere. Ook werd er gekeken naar zogenaamde controle-variabelen. Dit zijn eigenschappen van burgers of landen waarvan men uit eerder onderzoek weet dat ze de welvaartsstaatsteun beïnvloeden. Door te controleren op deze variabelen kan men nagaan of het enkel de mate van etnische diversiteit is dat een negatief verband heeft met welvaartsstaatsteun en niet één van de controlevariabelen.

Resultaten

Ondanks de vele onheilsvoorspellingen bleken de resultaten verrassend positief. Geen enkele van de vier immigratievormen bleek een betekenisvol negatief verband te hebben met de steun die mensen voelen voor de welvaartsstaat. En dit voor alle drie de dimensies. Bovendien werd er ook geen bewijs gevonden voor een eventuele rol van anti-immigratiepartijen in dit proces.

Verklaring

Hoe kan men deze geruststellende resultaten verklaren? Een eerste mogelijke reden is dat er nog niet genoeg immigranten in Europa zijn om een negatieve impact op de welvaartsstaatsteun te veroorzaken. Een tweede, meer waarschijnlijke verklaring heeft te maken met de timing van immigratie en de welvaartsstaat. Belangrijk is wat zich eerst afspeelt, etnische diversiteit of de creatie van de welvaartsstaat. In de Verenigde Staten was er door de slavernij al etnische diversiteit voordat men probeerde een welvaartsstaat te creëren en dit heeft volgens sommigen geleid tot het mislukken van de Amerikaanse systemen van solidariteit. Maar in Europa was de situatie omgekeerd. Hier werd eerst een uitgebreide welvaartsstaat uitgebouwd voordat immigratie voor etnische diversiteit zorgde. De grote sociale programma's, zoals pensioenen en gezondheidszorg, zijn ondertussen erg populair geworden. Als gevolg hiervan zijn ook de Europese anti-immigratiepartijen in tegenstelling tot hun Amerikaanse tegenhangers vaak grote voorstanders van sociale programma's.

Conclusie

Op basis van dit onderzoek lijkt er geen reden tot paniek te zijn voor het gevaar van immigratie voor de Europese welvaartsstaatsteun. Ten slotte wil ik nog even meegeven dat dit onderzoek van belang kan zijn voor niet-Europese landen. Want als toekomstig onderzoek aantoont dat het verschil tussen Europese en Amerikaanse welvaartsstaten verklaard kan worden door de timing van etnische diversiteit, dan vormt dit een extra hindernis voor etnisch diverse landen die hopen op een uitgebreide welvaartsstaat. Aangezien veel ontwikkelingslanden een grote verscheidenheid aan volkeren en stammen hebben, is dit geen onbelangrijke kwestie.